

Andreu Nin

entre l'acció i la paraula

per Pere Guixà

Judit Figuerola

Andreu Nin, militant de la cultura

Pròleg de Ricard San Vicente
Publicacions de l'Abadia de Montserrat, Barcelona, 2018.

Aquest estudi tracta de discernir si Andreu Nin (el Vendrell, 1892 - Alcalá de Henares?, 1937?) va ser fonamentalment un home polític que per atzar va cultivar les lletres o si va ser sobretot un intel·lectual decantat cap a la militància revolucionària. La conclusió, que quedarà més resolta en un segon volum, dedicat primordialment a la feina de traductor de Nin, és que més aviat va ser aquest segon perfil, si bé l'activisme polític ha estat el que ha creat la seva llegenda.

La construcció de la persona, el revolucionari i l'home de lletres parteix de dues vies. D'una banda, dels estudis que des dels anys setanta han tractat la seva figura, i en aquest sentit és cabdal el documental *Operació Nikolai*, de Llibert Ferri i Dolors Genovès, del 1992. De l'altra, la mirada des del seu naixement al Vendrell i l'arribada a Barcelona als divuit anys. El treball fa un recorregut per la seva ideologia, des del socialisme fins a l'anarquisme sindicalista, i un cop a Moscou, des del comunisme soviètic fins al trotskisme, i finalment l'especificitat marxista del POUM.

Enmig de les cuites de l'acció política (els intents d'assassinar-lo del

Sindicat Lliure, el presidi per articles militants o per una missió secreta a Itàlia com a agent soviètic), i també entre les purgues estalinistes des del 1928 a l'URSS i després —en el context de la Guerra Civil— pels Fets de Maig, trobem les facetes de Nin vinculades a allò estrictament cultural i literari, si és que podem separar una cosa i l'altra. En tot cas, com hem dit, el llibre —objectiu i acurat— té en tot moment aquesta intenció.

Hi trobem la visió creuada dels seus coetanis (Wildebaldo Solano, Víctor Alba, Joaquim Maurín, Mary Low, Claudi Ametlla...) i dels historiadors de renom (Pelai Pagès, Paul Preston, Pierre Vilar, Pere Gabriel,

Josep Termes...), a més de la visió que inferim dels seus propis textos o les entrevistes.

L'estudi no oblida la vida personal. Cal destacar el debat sobre si va ser un home que va manar erròniament (les enormes dificultats d'aquesta tasca en els dies de la revolució social i el seu càrrec al Consell de Justícia de la Generalitat queden molt ben enteses) o si l'únic camí viable en aquells dies va ser tractar els militants com a persones i no pas com a màquines al servei de la revolució. Els aspectes més polèmics dels primers mesos de la guerra intervenen en el judici de la persona. L'obra també ateny l'home que va

marxar a Rússia deixant enrere el seu passat familiar català, al mateix temps que ens parla amb detall de la seva família russa. Les contradiccions de la vida personal de l'home revolucionari són ben analitzades.

Es pot arribar a la conclusió que, potser com un camí d'intersecció de l'home polític i l'home de lletres, la vocació principal de Nin va ser la pedagogia. Després de cursar-ne estudis a Barcelona, va rebutjar entrar com a mestre a les retrògrades escoles nacionals, i també fer de professor en les escoles religioses catalanes; l'escola Mont d'Or, d'altra banda, en la qual s'impartien lliçons des d'una òptica laica, tampoc no

era del seu grat. Nin va seguir els corrents il·lustrats del pedagog italià Pestalozzi i va donar classes a l'Ateneu de la Barceloneta i sobretot a les Escoles Horaciones, sempre amb la intenció de regenerar i civilitzar els obrers, d'inculcar igualitarisme. Com més va entrar en política més va allunyar-se de la pedagogia, si bé sempre hi va tornar per motius crematístics.

La seva oratòria, gens enravenada ni glandular, lliure de les temptacions histriòniques i demagògiques, sempre va tenir un fons pedagògic, que en primera instància volia fer-se entendre. L'estudi afirma que en realitat Nin mai no va ser un gran teòric polític (ni en els mítings i conferències ni en els dos llibres que va escriure, relacionats amb els feixismes dels anys vint i trenta i els moviments d'emancipació nacional), sinó que sobretot va ser un divulgador. I això mateix és el que trobem en les múltiples col·laboracions a la premsa, un llarg periple que serveix per a recórrer totes les vicissituds històriques que va viure (la Setmana Tràgica, el pistolisme, el directori de Primo de Rivera, l'adveniment

de la República, el Front Popular, la revolució social i els Fets de Maig). Va escriure a la premsa burgesa i a l'anarquista, a les capçaleres socialistes i a «La Batalla» del POUM. La seva prosa és sòbria i clara, al servei del que vol comunicar, tot i que sovint una mica empeltada del llenguatge comissarial soviètic que va adquirir en els anys a Moscou, del 1921 al 1930.

Una atenció especial mereix la literatura russa. La seva feina de divulgació i de crítica literària es va vehicular a través de diversos articles llargs i els pròlegs de les traduccions. Nin va escriure sobre Tostoi i Dostoievski, Gorki i Pilniak, Alexei Tolstoi, Isaak Bàbel i altres autors de la literatura soviètica avui poc coneguts. Les reflexions són lúcides, però també s'hi percep l'esforç per fer entrar els autors dins de la literatura proletària, encara que en alguns casos, com el de Dostoievski, fes equilibris per ignorar el seu cristianisme. Aquests articles, la majoria dels quals escrits a partir dels anys trenta, lluiten per alliberar-se dels clixés de la prosa propagandística cultural soviètica i no estalvien crítiques al

sentit de la literatura i l'art propugnat per l'estalinisme. Nin preconitza una literatura proletària que, un cop se superin les classes socials, lluirà en tot el seu humanisme.

Sembla bastant segura la seva execució el 1937 a Madrid, o pels voltants de Madrid, a mans de la policia política estalinista, després de ser torturat. Des del període democràtic, la seva imatge, sovint llegendària, no ha deixat de créixer, sostinguda en bona part pel munt de pàgines que li són dedicades a la xarxa. Aquesta imatge, en tot cas, sempre està enfocada en el vessant polític. El llibre present perfila l'home de lletres, de la cultura catalana, i des d'aquesta clau de volta és l'estudi més complet fins a l'actualitat.

El juliol de 1928, Andreu Nin va escriure a Joan Puig i Ferrater, director literari d'Edicions Proa, per tancar l'acord de traduir els clàssics russos al català. *Crim i càstig* i *Anna Karènia* són traduccions que encara avui es reediten sense gaires retocs, tal com va fer-les l'autor als anys trenta. Però tot això serà analitzat —cal tenir paciència— en el següent volum d'aquest estudi biogràfic.